

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. xii. De rationalib[us] & secretariis diuitum: & amicitia no[n] nisi i[n] bonis est: & q[uod] diues familiarem potius exprimat q[uam] amicum. & licet familiaritas diuitum vtilis videatur: ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratíci de Curialiū nugis.

Juuenalis sa-
tyra. xij.

agit conscientia: quis absoluet? Certe exemplo quodcūq; ma-
le cōmittitur ipsi displicet actori. Prima est hec vltio q̄ se iudi-
ce nemo nocens absolvitur. Si vero ipsa iustificat quis condem-
net? proculdubio qui in illo timetur articulo dominus est: vbi &
dies contemnitur humanus: & conscientia quid obloquatur non
inuenit. Si vero animam accusant opera & illi conscientia tes-
tis assistit: & causam veritas examinat equitatis: quid queso
pretor in ream obnoxiamq; mendacio grauius vindicabit?
Sane pretor & si viua vox iuris esse dicatur sententiam eius
plerūq; retractat. Sed veritatis sentētia manet ir retractabilis:
ga iustitia eius iustitia in eternū: & lex eius equitas. Ecōtra in pre-
torio: sepe summum ius in summa iniuria est. Quisquis ergo
promittit debitor est: & veritatis urgente sententia / sponsionis
cōpellitur fidem adimplere. Porro quod necessitas extorquet
gratiam minuit. Vnde illud philosophicū quod premisi. Pro-
mittere ne festines: ne cum volueris non possis / aut nolis ex ius-
ta causa cum possis: aut cum effeceris gratiam perdas aut mi-
nuas eo q̄ te ante illaqueaueras in verbo oris tui. Fit tamen vt
non modo licitum sit promittere: sed & cōducibile: & vt aliorū
ad presens taceantur exempla / paraclitum christus ipse disci-
pulis & promisit & misit: eisdemq; quid futurum esset illis qui
omnia pro eo reliquerant interrogantibus sedes in regenera-
tione promisit & iudiciariam quam cum eo habituri sunt pote-
statem. Ex quibus cōstat: q̄ causa propositum opusq; cōmedat
vt liqueat ex his quia nō necesse est philosophi regulā vitari.
¶ De rationalibus & secretariis diuitum: & q̄ amicitia non
nisi in bonis est: & q̄ diues familiarem potius exprimat q̄ ami-
cū: & licet familiaritas diuitū utilis videatur / sepissime peri-
culosa est. & q̄ innocēter viuendū est. Capitulum XII.

Sed si non modo pmissores sed minuscularios in gra-
tia illius quam captas antecedere pergis: te ratio-
cū eius immisces: sumptibus parcas: eo q̄ secretorū
consci? qui oculis parcat diligēti patrifamilias displi-
cere nō potest. Grata sūt vitia eius q̄ deformitatē morū sūptuū
parcite cōpensat. Optimū (vt ait cicero) si nescis vectigal par-
cimonia est. Tenuis parca? implet facile: & facillime exinanit
prodigus diues. Archa sane capacissima fundū habet: & breui
exitū congestarum aquarum quātalibet copia defluit / fontisq;
abūdantia tollitur: scaturientis vene fecunditate sublata. Exili
plurūq; meatu inclusum egerit vna liquorē. Sic minutissim?

Cicero.

dum frequentib⁹ & cōtinuis sumptibus amplissime exhauriunt opes: & breuiū subtractiōe minutiarum m̄xima hereditas expilatur: nisi forte prodig⁹ pecuniam inueniat rediuiam. Est luxus populator opū: cui semper adherens. Infelix humili gressu comitatur egestas. Illis ergo parcēdum est quorum necessarius imminet vsus: & aliquid adiutiēdum est quātitati/que iugi partium deductiōe decrescit. Et licet vsu defluāt vnciole patrimonio gratū est diligenti patrifamilias vt vel ratiocinii calculo teneant⁹: peritq; dupliciter quod elabif nescienti. Ad heclucris bonus est odor ex re qualibet illa tuo sententia semper in ore versetur diis atq; ipso ioue digna poete: vnde habeat querit nemo: s; oportet habere. In his quidem versari est artioris gratie sumib⁹ vincire diuitem: licet versibilitate igenii lubricum prothea vincat. Aut si veritatis deficit gratia: vel vltioris familiaritatis exhibitio pstat. ¶ Ceterū licet vtrūq; non possis assequi: & rerū priuatarum participationē: & calculi cautiones/ te secretisingere quauis arte. An nescis q; qui pergunt ipsis imperatoribus imperare/ scire volunt secreta domus atq; inde timeri? Et quostudiosius occultantur eo sunt diligentius perscrutanda. Nempe/ carus erit verri qui verrem tēpore quo vult accusare potest. Si tamen inter malos charitas aut amicitia esse potest. Hoc et enim quesitum est: sed tādē placuit eam nisi in bonis esse nō posse. Magna utiq; inter molles & malos cōcordia: sed ea tātū a charitate discedit q̄tum lux distat a tenebris: & licet interdum mali sicut & boni idem velle vel idem nolle possint/ amicitie tamen titulum non assequuntur. Vnde et crispo hystoricorum inter latinos potissimo: sed et ipsi ciceroni placuit in malis factionem esse quod in viris bonis vera amicitia est. Sed quis vitios⁹ prepediente malicia amicus esse non possit: & si non venerabilis/ verendus tamen erit: qui conscientia secretorum conscio terrore potest incutere. Scitū est illud ethici: quia nil tibi se debere putat nil conferet inquā: quia te participem secreti fecit honesti ¶ Hoc quoq; iam pridem venit in dubium an quemq; diuitem et potentum amare contingat tandemq; receptum est eosdem nunq; amare vel raro: et in eis precipue causis in quibus se poti⁹ q̄ alios amare videantur: contraria siquidem in eodem esse non possūt: et q̄ diuites plurimū cupiditatis: eo habent minimū charitatē. Hec etenī sibi inuicē maxime aduersāt. Porro vt ait quidā: ois diues iūqu⁹ est: aut iniqui heres. Et rarissimū ē vt diuitie nō defluāt nisi amoris & cupiditatē glutino solidēf. Eas deside

Comēdat fas
lutiū q̄ dicit⁹
est crispus.

Diuites r potētes
an amēt inferiores.

Polícratici de Curialíũ nugis.

Quidius.

Proverbum
vet^o de amore.
ps. lxxj.

1. ad Thi. vj.

Matt. vj.

Non pericula
cõtra secreta
rios potentíũ
vsq; i fi. capli.

† al. supstitio
nem.

Success^o sin-
gulares pue-
niẽtes secreta-
riis potẽtum.

rãtis animi vigilantia & labor acquirit: sed egregior sollicitudo retinet & cõseruat. Inquit ethicus. Nõ minor est virtus q̃ quere re parta tueri. Casus inest illic: hie erit artis opus. Cũ ergo istud ars: illud casus noie censeat: q̃s eas sine applicatiõẽ mẽtis intẽsa diuiti^o seruat? Certe vetus prouerbiũ est: quia vbi amor ibi oculi: & vbi vigil mẽtis intentio / ibi fixa cordis positio est. Vnde licet inuito et repugnãti aĩo plerũq; affluant: cor tamẽ appone re fidelis propheta phibet et doctor gentiũ eos qui diuites fieri cupiunt in laqueũ dyaboli & tentationes dicit incidere: & qui vtroq; maior est primogenitus mortuorũ et p̃iceps regũ terre asserit deo & mãmone simul serui non posse: quoniã imperat aut seruit collecta pecunia cuiq; : sed diuiti nunq; seruit aut raro. Vnde (iquit) diuites frequẽtius iniquos esse: q̃ heredes iniquorum. Quomõ ergo regnat charitas: vbi iniquitas dominatur? Vtiq; diues familiaris esse nouit: amicus nunq; aut raro. Hic tamen nõ de eo qui habet diuitias sermo est: sed qui amat. Ex quibus liquet: quia quantacũq; ex familiaritate potentioris gratia videat / diligentem cautelã exigit subditorũ. Alioquin omnis eius illecebra pl^o aloes q̃ mellis in exitu habitura est. At expedit plurimũ ad successus esse consciũ secretorũ. Quid ni. Reuerentia crescit: inualescit auctoritas: arcentur incommoda: p̃ueniunt vtilitates: amicorũ augeat numerus: cultoribus accedit deuotio: & fortuna totius gratie sue & felicitatis auram videat beatulis inspirare. Ceterum istorũ omnium nouissima quouis absinthio amariora sunt: & si interim nõ amarescunt: iustã amaritudinis habet suspitionẽ †. ¶ Res siquidẽ periculosa est / diuitum aut potentum cõmunicare secretis. Si quid enim eis per incuriã forte elabatur: cui nisi cõscio imponet? Quod cubicularii / aut cõflones mimive aut quicũq; nebulonum quibus delicatus diuitis sensus aut furor carere nõ potest in lupanari vel taberna sparsent / aut vt se vendicarent a familiaritate potẽtis diulgauerũt in populo: in illius calumniam retorquetur qui in confidens aliquẽ locum visus est tenuisse. Si motus rerũ prescire desideras: meritoria discute: & lixarum castrensiũ inquire sententias. Nihil enim adeo occultum est quod eis ex aliqua parte nõ reueletur. Si mihi non credis: vel aquinati nostro aures accommoda: ait eni. O coridon coridon secretũ diuitis nullũ. Esse putas: serui vt taceãt iumenta loquẽtur. Et canis: & postes & marmora claude fenestras. Vela tegant rimas: clament prope nemo recumbat. Quod tamen ad gallicantum facit ille secundi.

Proximus ante diem caupo sciet. Procedo: si terre secretū suū infodiat: vel arūdo succrescens hoc producet ī publicā: & leui flatu in auras pferet: quoniā auriculas asini nudas habet. Pallas quoq; erictoriū suum occultare non potuit quin ipsū iam cognitum cornicis garrulitas publicaret: vnde quia alieni admissi delatrix fuit & cōscia: coloris perdidit venustatē & garrulitatis in currit notam. Preterea secretarii diuitū quasi quidā tolutarii vel clitellarii sūt: & qui eorū delictis onerentur. Quicquid ab eis delinquit in istorū infamiam cuditur: nisi forte ea sit de potēte opinio: vt nullo possit cōsilio deprauari. Si enī solemnis est malicia eius: si fraudis & doli vulgata opinio toti⁹ familie fama purgatur: ac si capitis languor ifirmantium denigret dolorē laterum. Alioquin si benignior si ciuiliior creditur potentat⁹: omnia deliramenta eius familiares quasi clitellarii/quibusdā nominis sui humeris portant. Sed recte gestorū nihil nisi benignitati aut ciuilitati potētis ascribitur. Et si quādo calculus grauior imminet: quasi pellem pro pelle/animā tuam dabit diues p fama sua. Et vt in te retorqueat culpam suam caput tuum meritis criminum penis non verebitur obiectare. Sed quod magis mirabile gratulabit si astutia sua idustrie tue labores & sollicitudines hac mercede donauerit: vt te reddat infamē et fecerit aut finxerit te criminibus inauditis obnoxiiū. Non est enim malū in ciuitate quod nō in diuitis cōsiliarios impingatur cū inanis sit excusatio eo q omne officium sibi potentatus conformat: nemoq; sapiens/diū fluctuat cōsilio imprudētium. Omnia namq; discernit & iudicat. An eum putas in cōscientia sua quiescere securum: cuius turpitudinem producere potes in lucē & proferre ī publicam? Certe omnis qui malus est odit lucem: et omne opus artificis sui videtur habere imaginem. Meretricantium mulierū facis dum argui veretur a lumine/petit umbras: & timet ne se ipsis deformiores sint si imediata luce videntib⁹ obtutibus pateant. Hoc ergo illarum tota vigilātia querit/ vt quod in eis nō est prestricti oculi videant: & qui vidēt ceci fiant. At in his que natiuo colore confidunt longe aliter est: quia. Hec amat obscurum volet hec sub luce videri. Iudicis argutum que non formidat acimē. **C**Licet itaq; secretorum communio aliquid felicitatis videatur adiicere/ securitati tamē plurimum demit. Difficile aut potius impossibile est illos percurrere: qui hac via ad inferos descēderūt aut penis nouissimis se ingemuerunt affectos. Heu mihi curvidi: cur noxia lumina feci: inquit ille qui an de cō

Delicta potentū ī cōsiliarios retorquent nī si potētes sint pessimi: & recte gesta ānis ascribuntur.

Johan. iij.
Hō differētā inter meretrices q lumine videri nolunt/ et naturaliter pulchras q affectāt in lumine videri.
Horatius in poetria.

Quidius.

Hoies inter
amicos qualif
debeat viuere

scientia alieni: an proprii operis noxa deportationem metuerit incertum est. Certum tamen est q̄ mala aliena nouisse non expedit: veruntamen siue sciatur siue non: nihil tutius est q̄ propriam innocentiam cōseruare. Philosophus sic inter hostes viuendum cen-
suit tanq̄ inter amicos & iter amicos ac si in medijs hostibus ui-
ueretur. Et satyricus viuendum recte tum propter plurima / tū his
p̄cipue causis: vt lingras mācipiorum cōtēnas / nam lingua ma-
li pars pessima serui. Sed nō modo propter lingras seruorum /
verum propter gladios & venena potētum et insidias omnium
p̄cepto satyrici est parendum.

¶ Q̄ vendicari possunt que sunt adulationibus acquisita: & de-
lenonibus & mollibus & pena eorum: & q̄ pudicitia auferri nō
potest violenter nisi mens ipsa consentiat. Caplm. XIII.

Adulator ei nequaquam parere potest qui nihil aliud
querit nisi vt placeat. Si potest per se / si autem per so-
ciā suppositam querit vxorem forte / aliam ve coniun-
ctā / vel iure / vel affectiōe. Affectio tamen efficacior
est: eo q̄ ad naturā familiaris accedit. Ipsiq; vniū anime quies-
quid affectiōis federe copulatur. Non est vtiq; perniciosior assē-
tatio q̄ ea que affectiōis inductione procedit. Inde est q̄ mariti
sepe artius amplectuntur: et se riuilibus suis exponunt plenius
& sepius inuitāt ad cenā matrimonii corruptores / dum vt pro-
uerbialiter dicitur. Amator incaut⁹ pudice magis vxori q̄ infideli-
bus oculis credit. Nōne satis delus⁹ est: qui oculis suis asserti-
onem femineam que ex eo solo decipit crebrius q̄ intercipitur
rari⁹ antepōnit? ¶ Pica siquidem puluinaris efficacissima est
et vt dici solet cornix nocturna quouis oratore disertior: & cu-

iusq; operis faciē quoq; libuerit colore vestit. Quo ergo cautior
eo suspectior habenda est. Si dolus dedit causam contractui: re-
sciindit: & reuocantur omnia que ex eo: vel ob id profecta sunt.
¶ Heredes quoq; defuncti in solidum et imperpetuum tenent de
eo qd̄ ad eos conuenerit peruenisse. Sed quid adulatore dolosi⁹?
¶ At mihi forte obiit: quia non omnes noui. Verum quidem
est: sed a multis mihi didicisse videor oīm mores. ¶ Duelli⁹ iā
senex iam decrepitis corpore cordeq; trementi dolens sibi ex-
probratum esse in iurgio q̄ oris vitio fetidus esset se domū con-
tulit: cumq; vxori grauius quereretur / q̄ nunq̄ eum monuerat
huius vitii querere medicinā. Fecissem inqt nisi putassē ora vi-
bat oēs viros roq; oīm sic olere: Laudare poteris ei⁹ matrimonii pudicitia &
preferre patiētiam mulieris: que viri vitium tanta patientia tu-
fetozem.

vt. ff. de dolo. p
totū. 7 l. tres
fres. ff. de pac.
vt. l. ex delict.
defunc. in q̄tū
sumant herede-
des. l. j. 7. ff. de
p̄uatis delict.
l. j. cū similib⁹.
De duellio cui
exprobrāt fetorē
oris: 7 vxor
sibi cōquerēti
dixit q̄ crede-
bat oēs viros
habere talem
fetozem.